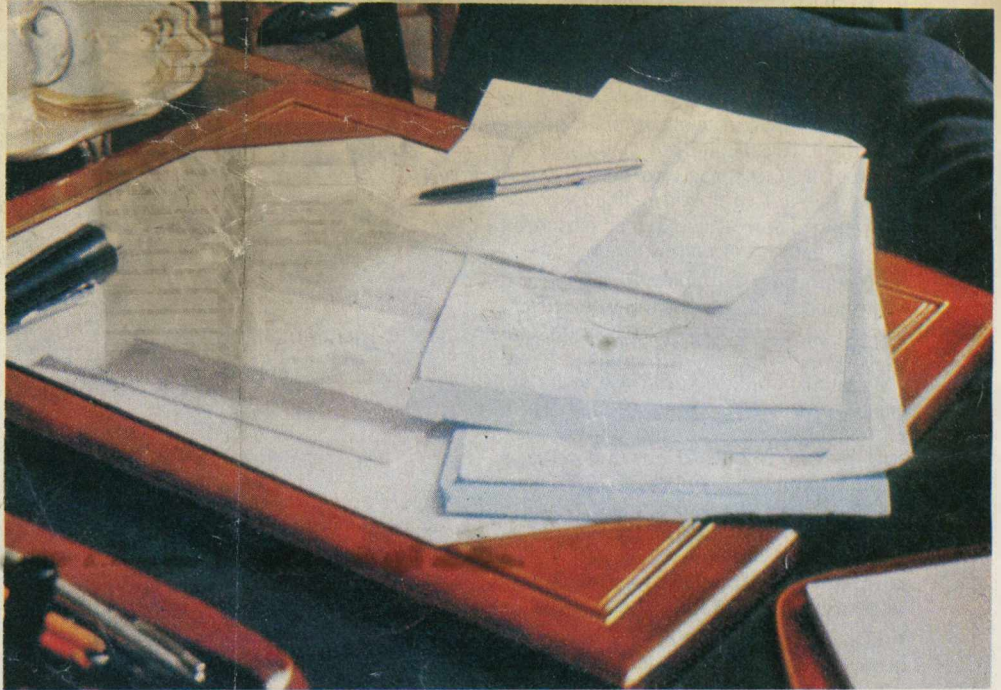

ΓΠΒ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ο μεταπολιτευτικός κύκλος έκλεισε τον Ιούνιο του 1989 με την άδοση απομάκρυνση του ΠΑΣΟΚ από την εξουσία. Η δυναμική αυτού του κύκλου γέννησε στα χρονικά του όρια δύο «αυτόνομες» πολιτικές προτάσεις: Εκείνης της Νέας Δημοκρατίας υπό τον Κ. Καραμανλή και επίσης του ΠΑΣΟΚ με ηγέτη τον Ανδρέα Παπανδρέου. Γέννησε όμως και μια παράγωγο πολιτική πρόταση, εκείνη της Νέας Δημοκρατίας υπό τον Κ. Μητσοτάκη. Αποκαλώ αυτή την τελευταία πρόταση «παράγωγο» γιατί πιστεύω ότι η ανάληψη της ηγεσίας της Νέας Δημοκρατίας, τον Σεπτέμβριο του 1984, από άνθρωπο όχι από τα σπλάχνα της και η συνακόλουθη διαμόρφωση, με βάση τις νεοφιλελεύθερες ιδέες (στην πράξη μιας καρικατούρας τους), πρότασης, ήταν αποτέλεσμα όχι αυτόχρονων διεργασιών από αντικειμενικές ανάγκες της συντηρητικής παράταξης, αλλά περισσότερο ήταν αποτέλεσμα άμυνας και αντίδρασης απέναντι στο φαινόμενο ΠΑΣΟΚ, κυρίως σαν κυβέρνησης, και την προσωπικότητα του αρχηγού του. Έπρεπε να βρεθεί πάση θυσία το αντίδοτο και στο ηγετικό επίπεδο και σε εκείνο της οργάνωσης και ιδεολογίας. Αυτός είναι και ο λόγος που οι δύο προτάσεις, του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας υπό τον Κ. Μητσοτάκη, παρά τις διαφορές τους, έχουν πολλά κοινά σημεία στα αποτελέσματά τους στην πράξη.

Αναζητώντας μια νέα πολιτική πρόταση

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΥ

Και οι τρεις προτάσεις είχαν να αντιμετωπίσουν στην καθημερινή εφαρμογή τους και διακυβέρνηση τα προβλήματα μιας χώρας σε εθνική, οικονομική και κοινωνική κρίση. Και οι τρεις σκόπευαν στην αντιμετώπιση της κρίσης, που ήταν κρίση εκείνου του συστήματος που ονομάστηκε δοκίμω, κατά τη γνώμη μου, μικρομεσαίος φιλελεύθερος κρατικός καπιταλισμός. Η πρώτη πρόταση, που κάλυψε την αμέσως μετά τη δικτατορία περίοδο, χρωματίστηκε έντονα από διαδικασίες αποχουντοποίησης και τη ρύθμιση συνταγματικών και πολιτειακών εκκρεμοτήτων. Γενικά η περίοδος 1974-1981 μπορεί να χαρακτηριστεί σαν περίοδος αποκατάστασης του κρατικού κοινοβουλευτικού φιλελευθερισμού με έντονη κοινωνική ευαισθησία, ευαισθησία που βρήκε αντανάκλαση εκείνη την περίοδο στη σημαντική άνοδο και συμμετοχή του μισθού στο εθνικό εισόδημα. Όμως, παρά τη σημαντική συμβολή που είχε αυτή η πρόταση στην προώθηση συνταγματικών, πολιτειακών και γενικότερα προβλημάτων πολιτικής δημοκρατίας, βρέθηκε σε πλήρη αδυναμία στην αντιμετώπιση των εθνικών και διαρθρωτικών προβλημάτων που κληροδότησε η δικτατορία και τα οποία στην περίοδο της πρότασης αυτής βρισκόνταν σε πλήρη εξέλιξη.

Η πρόταση ΠΑΣΟΚ και η πρόταση της νεοφιλελεύθερης υπό τον Κ. Μητσοτάκη Νέας Δημοκρατίας, που όπως τονίστηκε πιο πάνω, παρά τις διαφορές τους έχουν και πολλές ομοιότητες, ακριβώς επειδή η δεύτερη διαμορφώθηκε σαν απάντηση και άρνηση της πρώτης, είχαν να αντιμετωπίσουν την πολύπλευρη κρίση που είχε πλέον αναδειχθεί όλα της τα στοιχεία και χαρακτηριστικά. Η πολιτική πρόταση του ΠΑΣΟΚ, παρά τις συνηθισμένες περί του αντιθέτου φωνές της παραδοσιακής αριστεράς, ήταν η κλασική αριστερή κρατικίστικη πολιτική με προσανατολισμούς και δυναμικές κάθετης κρατικοποίησης της κοινωνίας. Οι περιφημοί νέοι θεσμοί στην περίοδο του ΠΑΣΟΚ, δεν μετεξελίχθηκαν και δεν έγιναν κοινωνικοί αρμοί και πόλο κοινωνικής ένταξης, αλλά κρατικές προεκτάσεις βαθεία στο κοινωνικό σώμα. Η κατάληξη όλης της εργώδους θεσμικής παραγωγής του ΠΑΣΟΚ, ζωγραφίστηκε κατά τραγικό και ηρωικό τρόπο, τον Απρίλιο του 1989 σε προεκλογική ομιλία, από τον υποτιθέμενο εμψυχωτή και εμπνευστή των νέων θεσμών, τον Ανδρέα Παπανδρέου, με την αποστορο-

φή: «πάνω και πέρα από τον όποιο θεσμό, βρίσκεται ο λαός». Στην πολιτική πράξη, όμως, γνωρίζουμε τι σημαίνει λαός - πελάτης, στερημένος από πολιτική συνείδηση και πολιτικό πνεύμα και δίχως εγγυήσεις ενός κράτους δικαίου. Σημαίνει πλήρη επικράτηση της εκτελεστικής εξουσίας, σημαίνει ολοκληρωτισμό. (Ακόμα, ας μη ξεχνάμε ένα χρόνο πριν περίπου από τη θέση αυτή του κ. Παπανδρέου, την απόπειρα του Αγαμέμνονα Κουτσόγιωργα για ενσωμάτωση της δικαστικής εξουσίας στην εκτελεστική εξουσία).

«Πιστεύω ότι ένα πάντρεμα της φαινομενικά ουτοπικής ορθολογικής πρότασης του κ. Σημίτη με το ριζοσπαστικό ρεύμα της τάσης Λαλιώτη - Τζουμάκα μπορεί να γεννήσει νέες ελπίδες»

Η άλλη όψη του νομίσματος σ' αυτές τις πολιτικές ολοκληρωτικές τάσεις είναι η πολιτική της Νέας Δημοκρατίας, όπως τη ζήσαμε τελευταία. Και στην περίπτωση αυτή η πολιτική αυτή εκφράστηκε από τον επικεφαλής της σημερινής εκτελεστικής εξουσίας, τον κ. Μητσοτάκη. Η θέση «ο αστυνομικός είναι το κράτος» οδηγεί από άλλο δρόμο στο ίδιο σημείο: τον ολοκληρωτισμό. Η θέση αυτή, που δυστυχώς δεν αναλύθηκε και δεν προσέχθηκε όσο θα έπρεπε, δείχνει τη μειωμένη ευαισθησία ακόμα και εκείνων που θέλουν να αποκαλούνται οργανικοί διανοούμενοι. Ξέχασαν ότι το πρόβλημα της

πολιτικής θεωρίας και πράξης, από τον Πλάτωνα ακόμα, είναι η διάκριση κυριαρχίας και νόμου και ποιο από τα δύο ελέγχεται από το άλλο.

Στους ολοκληρωτισμούς, η εκτελεστική εξουσία δεν αναγνωρίζει την πρωταρχικότητα του νόμου, αλλά τον θέλει υπέρτερο της. Αντίθετα στις δημοκρατίες, η εκτελεστική υπάρχει χάρη του νόμου, ο οποίος την ελέγχει και στον οποίο πρέπει να υπακούει. Η θέση του κ. Μητσοτάκη ακριβώς αυτονομεί τον αστυνομικό - δημόσιο υπάλληλο από το νόμο και τον κάνει υποχείριο της εκτελεστικής εξουσίας. Έχουμε εδώ αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί «παρακρατικοποίηση του πυρήνα του κράτους». Είναι αυτό μια καινοτομία σε σχέση με τους παλιούς τύπους παρακράτους που χρησιμοποιούσε σαν εκτελεστικά όργανα άτομα υποκοσμικά.

ΑΝ ΣΤΗΝ πολιτική σφαίρα οι βιοί Νέας Δημοκρατίας και ΠΑΣΟΚ είναι παράλληλοι, στην κοινωνία από διαφορετικούς δρόμους, μέσω διαχείρισης της οικονομίας, επίσης είχαμε ολέθριες συνέπειες. Έχει λεχθεί ότι το ΠΑΣΟΚ προκάλεσε, στην από παλαιά άρρωστη οικονομία μας, ανήκεστο βλάβη. Προσωπικά πιστεύω ότι σίγουρα προκάλεσε ανήκεστο βλάβη στο κοινωνικό σώμα. Η όλη πολιτική του ΠΑΣΟΚ στο οικονομικό επίπεδο, σαν κόμματος και κυβέρνησης, οδήγησε το σύγχρονο Έλληνα να απεκδυθεί κάθε ηθικού και κοινωνικού αλληλέγγυου αισθήματος και να λειτουργήσει με όσο μεγαλύτερο κυνισμό του επέτρεπε ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του. Αυτή η διαδικασία που ήταν περιχαρικών σε ορισμένα κοινωνικά στρώματα μέχρι το 1967, πήρε διαστάσεις στη διάρκεια της δικτατορίας και ήταν αποτέλεσμα μιας άνευ προηγουμένου έκρηξης των μικροαστικών στρωμάτων της παραοικονομίας και του εμπόριου. Το ΠΑΣΟΚ σ' αυτές τις στάσεις και συμπεριφορές προσέδωσε νομιμοποιητικό χαρακτήρα το ίδιο. Το δυνάμωμο

>>>

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών κ. **Γιάννης Κυριόπουλος** και ο συνεργάτης του δρ κ. **Γ. Σκουτέλης** μας υπενθύμισαν την περασμένη Πέμπτη (23 Σεπτεμβρίου 1993), ότι εκρηκτικότερο από τα δημόσια ελλείμματα είναι το πρόβλημα της κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας, το οποίο οξύνεται κυρίως από τις εφιαλτικές διαστάσεις που παίρνει το δημογραφικό πρόβλημα. Ιδού, οι κυριότερες διαπιστώσεις των δύο αυτών επιστημόνων:

- Το δημογραφικό πρόβλημα, τόνισε ο κ. Κυριόπουλος, και η αύξηση των συνταξιούχων σε σχέση με τους εργαζόμενους θα προκαλέσει τα προσεχή χρόνια έκρηξη στη ζήτηση νοσοκομειακών κρεβατιών, αλλά και δυσκολίες στο ασφαλιστικό σύστημα. Έρευνα της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών κατέδειξε ότι από το σύνολο των υγειονομικών δαπανών που έγιναν το 1990, το 30,4% αφορούσε ηλικιωμένους, ενώ το ποσοστό αυτό θα ανέβει στο 52,1% το 2050! Σήμερα, το 62% των κοινωνικών δαπανών προορίζονται για καταβολή συντάξεων, ενώ το ποσοστό αυτό είναι κάτω του 50% στις χώρες της ΕΟΚ!

- Ο κ. Σκουτέλης ανέφερε ότι στην Ελλάδα οι συνταξιούχοι είναι 2.080.000, ενώ οι εργαζόμενοι είναι 4.432.000, δηλαδή υπάρχει μία

Το 82% των δημόσιων υπαλλήλων συνταξιοδοτούνται πριν από τα 60 τους!

Το 2050 ένας στους πέντε Έλληνες θα ανήκει στην τρίτη ηλικία και, συνεπώς, θα χρειάζεται η χώρα μας μάλλον νοσοκομεία και γηροκομεία παρά σχολεία!

αναλογία 1:2,2! Η κατάσταση αυτή θα επιδεινωθεί συνεχώς, αφού, όπως προκύπτει από στοιχεία του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ενώ το 1950 ο ένας στους 15 Έλληνες ήταν ηλικιωμένος το 2050 ο ένας στους πέντε θα ανήκει στην τρίτη ηλικία.

- Η χαριστική βολή στο κοινωνικοασφαλι-

στικό σύστημα δίδεται κι από εκείνους που συνταξιοδοτούνται νέοι καθώς κι απ' αυτούς που παίρνουν αναπηρικές συντάξεις. **Το 42% των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ συνταξιοδοτούνται πριν από το 60^ο έτος της ηλικίας τους, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους δημόσιους υπαλλήλους είναι 82%!!**

- Ο κ. Σκουτέλης ανέφερε ότι αν δεν υπήρχαν αυτά τα απαράδεκτα φαινόμενα στο ελληνικό κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα, σήμερα όλοι οι Έλληνες ηλικίας άνω των 65 ετών θα μπορούσαν να παίρουν μηνιαία σύνταξη άνω των 150.000 δραχμών!

ΘΥΜΑΣΤΕ όμως το χαλασμό που προκάλεσαν πριν από ένα, δύο χρόνια μερικοί συνδικαλιστές του κρατικομονοπωλιακού κυρίως δημόσιου τομέα, οι οποίοι σήμερα είναι υποψήφιοι βουλευτές, αντιδρώντας στα γνωστά ασφαλιστικά νομοσχέδια με τα οποία αυξανόταν το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης, άλλαζε ο τρόπος υπολογισμού των συντάξεων, καθοριζόνταν αυστηρότερες προϋποθέσεις για τη χορήγηση αναπηρικών συντάξεων και διατάσσονταν επανέλεγχος χιλιάδων αναπηρικών συντάξεων «Μαιμούδων»; Θυμάστε;

ΕΥΘΥΔΗΜΟΣ

>>>

«διοριστείτε - βουλευτείτε» που ίσχυε στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, πρέπει τώρα να συμπληρωθεί και να δώσει τη θέση του στην τριλογία «διοριστείτε - βουλευτείτε - βουτήξτε».

Η πολιτική της Νέας Δημοκρατίας στο οικονομικό επίπεδο είναι ασφαλώς εκείνη του πρωτόγονου φιλελευθερισμού, του ποτέ εδραιωμένου με επιστημονικά κριτήρια, του LAISSER NOUS FAIRE. Και πώς θα μπορούσε άλλωστε να ήταν στα πλαίσια του κρατικιστικού συστήματός μας; Γιατί αυτή η φράση από την εποχή ακόμα του Colbert, του περίφημου υπουργού οικονομικών του Λουδοβίκου του XIV, έπαιρνε σημασίες της χωρίς ίχνος κρατικού παρεμβατισμού ελεύθερης επιχειρηματικής δράσης. «Αφήστε μας μόνους και ήσυχους», φέρεται να είπαν οι επιχειρηματίες της εποχής στον Colbert.

Αν στις μέρες μας ένας τέτοιος φιλελευθερισμός είναι αδύνατος, ο ζεπτεσμός στο φιλελευθερισμό του D.H. Macgregor που θέλει να υπογραμμίσει το τέλος του ανταγωνισμού που υπονοούσε η φράση «LAISSER NOUS FAIRE», είναι φυσικός και για την εποχή μας και για τη Νέα Δημοκρατία. Το σύνθημα του D.H. Macgregor «LAISSER NOUS FAIRE L' ETAT» (αφήστε το κράτος μόνο του) αποδίδει σε όλο του το μεγαλείο την πολιτική της Νέας Δημοκρατίας. Αφήστε λοιπόν το κράτος ήσυχο και μόνο του. Για ποιο σκοπό όμως; Για να ξαναγυρίσει στο μοναδικό του παλιό ρόλο (αν είχε ποτέ μόνο ένα τέτοιο ρόλο) του νυχτοφύλακα της αστικής τάξης; Όχι βέβαια. Αυτό δεν το εννοεί ούτε ο κ. Μητσοτάκης, ούτε ακόμα και... ο κ. Ανδριανόπουλος. Απλά σημαίνει η κοινωνία να αφήσει ήσυχο το κράτος από κάθε φροντίδα του γι' αυτήν. Χρειάζεται να απελευθερωθεί από τον όποιο κοινωνικό εναγκαλισμό και να αφοσιωθεί απερίσπαστα, από άποψη πόρων, σχεδιασμού κ.λπ., στην όσο γίνεται καλύτερη, κατά τη γνώμη της σημερινής κυβέρνησης, οργάνωση ιδιωτικών συμφερόντων. Για ένα τέτοιο ρόλο όμως απαιτούνται όχι μόνο αυξημένοι χρηματικοί πόροι αλλά και ισχυροποίηση του κρατικού πυρήνα. Εδώ βρίσκεται και η απάντηση, κατά τη γνώμη μου, σε εκείνους που διερωτώνται «πού διοχετεύεται όλος αυτός ο εισπρακτικός όγκος από την πολιτική της

Νέας Δημοκρατίας;». Αδυνατούν να καταλάβουν όσο καλοπροαίρετοι και αν είναι, ότι μια πεντάωρη δράση μιας ειδικής ομάδας των δυνάμεων καταστολής, κοστίζει όσο και η λειτουργία ενός οργανωμένου σχολείου.

Τελειώνοντας με τις δύο προτάσεις, αυτής του ΠΑΣΟΚ και εκείνης της Νέας Δημοκρατίας υπό τον Κ. Μητσοτάκη, δυο λόγια για ό,τι ονομάζουμε εθνική στρατηγική. Και εδώ οι πολλοί πιστεύουν ότι οι δύο προτάσεις ακολουθούν διαφορετικούς δρόμους. Και η δήθεν σκληρή και υπερήφανη εθνική πολιτική του ΠΑΣΟΚ και εκείνη των καλών δημοσίων σχέσεων της Νέας Δημοκρατίας, είναι το ίδιο αδιέξοδες. Κορυφαία στιγμή τους είναι οι θέσεις τους απέναντι στο πρόβλημα Μακεδονία - Μακεδονικό, όπου με έναν ανόητο ψευτο - εθνικισμό, οδήγησαν τη χώρα σε απομόνωση στα πλαίσια της φυσικής της περιφέρειας που είναι τα Βαλκάνια, για να πετύχουν μια αμφίβολη φορμαλιστική νίκη.

ΚΑΤΑΛΗΓΟΝΤΑΣ, η χώρα βρίσκεται μπροστά σε τρομερά αδιέξοδα. Οι προτάσεις του μεταπολιτευτικού κύκλου όχι μόνο δεν έδωσαν απάντηση στη σπειροειδή εξέλιξη της εθνο - πολιτικοκοινωνικής μας κρίσης αλλά έκαναν ό,τι μπορούσαν για να την οδηγήσουν οριακά σε επικίνδυνες καταστάσεις. Μοιραία, κάθε σκεφτόμενος άνθρωπος σ' αυτόν τον τόπο, απεγνωσμένα αναζητά μια νέα πρόταση που αρχικά θα τιθασεύσει και μετά θα οδηγήσει τη χώρα έξω από την κρίση. Από διάφορες πλευρές, είτε μεμονωμένων διανοητών ή συλλογικών φορέων, γίνονται προσπάθειες της διατύπωσης μιας νέας εθνικής στρατηγικής πρότασης εξόδου από την κρίση. Οι περισσότεροι έχουν κάτι να πουν και αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής. Το πρόβλημα όμως είναι ότι οι περισσότερες είναι δύσκολο να μετουσιωθούν σε πολιτική πράξη επειδή ακριβώς δεν ενσάρκωνονται από μαζικό πολιτικό φορέα, όπως απαιτούν όλες οι πολιτικές προτάσεις. Από αυτή την άποψη η πιο αξιοπρόσεκτη και για τη δυνατότητα εφαρμογής, είναι η πρόταση του Κων/νου Σημίτη διατυπωμένη στο τελευταίο του βιβλίο «Προτάσεις για μια άλλη πολιτική». Η πρόταση, κατά τη γνώμη μου, από μια άποψη αν και αποτελεί μια ταυτολογία, από την άλλη καταδειχνει

τα σημεία εκείνα που συναρθρώνουν την κρίση. Η πρόταση διατυπωμένη με πνεύμα κριτικού ορθολογισμού που χαρακτηρίζει ένα ορισμένο πολιτικό ρεύμα από τις εποχές του διαφωτισμού μέχρι την εποχή του γερμανικού ιδεαλισμού και ριζοσπαστισμού, είναι υποχρεωμένη να εφαρμοστεί σε μια ανορθολογικά ιστορική περίπτωση. Άλλωστε οι ιδέες του κ. Σημίτη είναι διατυπωμένες πριν από τις αναπληρωματικές εκλογές της Β' Αθήνας, το χειμώνα του 1992, που όσο και αν ο λαός της δικαιολογημένα κατέδειξε την αντικυβερνητική του διάθεση, με κανένα τρόπο δεν φαίνεται να οδηγήθηκε στις αποφάσεις του από τον ορθολογισμό που είναι εγγραμμμένος στο βιβλίο του κ. Σημίτη. Απλά, αν δικαιωθεί σε ποιες περιοχές της Β' Αθήνας, η αποδοκιμασία ήταν μεγαλύτερη, θα αντιληφθεί πως πρώτο στοιχείο επηρεασμού των αποφάσεων του μέσου πολίτη, ήταν η μη διατάραξη του ανορθολογικού τρόπου σαν οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού ανθρώπου.

Παρ' όλα αυτά και επειδή το καινούργιο, το ρωμαλέο και το υγιές δεν μπορεί να έλθει από το απόλυτο κενό παρά από την υπαρκτή κομματική και πολιτική πραγματικότητα, η πρόταση κάτω από ορισμένους όρους, μπορεί να αποτελέσει έδαφος για κάτι καινούργιο και μάλιστα πιστεύω πως στο ίδιο κομματικό έδαφος του οποίου στοιχείο αποτελεί ο κ. Σημίτης. Γιατί όσο το σημερινό ΠΑΣΟΚ είναι φορτωμένο και θεβαρημένο με πλείστα όσα ηθικά και πολιτικά παραπτώματα άλλο τόσο περιέχει στους κόλπους του δυναμικό και στοιχεία που δεν μπορεί να τους καταλογίσει κανείς παρά μόνο ότι ανέχθηκαν ή συνέζησαν με τις πιο δύσμορφες όψεις του. Άλλωστε ουδείς αναμάρτητος στον υπαρκτό μας κόσμο. Πιστεύω ότι είναι πάντρεμα της φαινομενικά ουτοπικής ορθολογικής πρότασης του κ. Σημίτη με το ριζοσπαστικό ρεύμα της τάσης Λαλιώτη - Τζουμάκα, που αν μη τι άλλο η ενσυνείδητη απόδοσή τους από το φαιό συγκρότημα του Ταύρου αποτέλεσε πράξη πολιτικής ευθύνης, ωριμότητας και ευπρέπειας, μπορεί να γεννήσει νέες ελπίδες.